

Ιστορικά Μνημεία

Ερειπωμένα ή ολόρθα, πάνω σε χαμηλούς λόφους ή σε απρόσιτους γκρεμούς, παραμένουν αμετακίνητα στη θέση τους στο πέρασμα των αιώνων. Είναι τα **Μεσαιωνικά Κάστρα**, κατάσπαρτα σε στρατηγικά σημεία της υπαίθριας χώρας της Ρόδου, καθένα με την δική του ιστορική διαδρομή. Ξεκινάμε να τ' ανακαλύψουμε.

Υπαίθρια Κάστρα της Ρόδου

ΚΕΙΜΕΝΟ: ΘΕΟΦΙΛΟΣ ΜΠΑΣΓΙΟΥΡΑΚΗΣ
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ: ANNA ΚΑΛΑΪΤΖΗ

Όλη σχεδόν η Α ακτογραμμή της Ρόδου είναι προικισμένη από τη φύση με απέραντες, εξαιρετικές παραλίες, με λεπτό βοτσαλάκι, αμμουδιά και τυρκουάζ νερά.

Όπως αναφέρει στην εισαγωγή του ο **Εμμ. Κ. Παπαμανώλης**(1): «Κάθε κάστρο στην εποχή του ήταν χώρος σεβαστός και ιερός, αφού ήταν τα μοναδικά καταφύγια των κυνηγημένων άοπλων ανθρώπων από τους θρασεείς και βάρβαρους πειρατές. Η τεχνική εξέλιξη τα ακρήστεψε σαν μέσα προστασίας από τις επιδρομές, όμως ατόφια ή ερειπωμένα στέκουν βουβοί μάρτυρες παρωχημένων εισβολών και σύμβολα της θέλησης των κατοίκων να μην υποταχθούν. Ωστόσο, πρέπει να ξεχωρίσουμε τον ιστορικό προορισμό των κάστρων της Δωδεκανήσου από εκείνα των Φράγκων φεουδαρχών στην Ευρώπη. Ενώ στην Ευρώπη και σε πολλά μέρη της Ηπειρωτικής Ελλάδας, τα κάστρα ήταν κέντρα διατήρησης του φεουδαρχικού κοινωνικού συστήματος, επομένως σύμβολα καταπίεσης λαϊκών μα-

ζών, αυτό δεν συνέβη στα Δωδεκάνησα. Εκεί τα κάστρα κατασκευάστηκαν από τους Βυζαντινούς ή τους Ιππότες με τη θέληση και για το συμφέρον του ίδιου του λαού και για την προάσπιση της ζωής του από εχθρικές ή πειρατικές επιδρομές. Μπορούμε επομένως να τα θεωρήσουμε ως σύμβολα ελευθερίας.

Το Κάστρο του Αρχαγγέλου

Με αφετηρία το ξενοδοχείο **Plaza** ξεκινάμε την περιήγησή μας από την πόλη της Ρόδου με κατεύθυνση Ν, προς την διάσημη **Λίνδο**. Ακολουθούμε το παραθαλάσσιο οδικό δίκτυο κατά μήκος της ανατολικής ακτογραμμής, με τις θαυμάσιες παραλίες και τον αχανή αμμουδερό Όρμο **Αφάντου**.

(1) «Αναστήλωση και προβολή των ερειπωμένων Μεσαιωνικών Κάστρων της Δωδεκανήσου»

Στα 27 χλμ στρίβουμε αριστερά προς την **Μονή Παναγίας Τσαμπίκας**. Ένας στενός, ανηφορικός τοιμεντόδρομος διασχίζει δάσος πεύκων και μεγάλων κυπαρισσιών και μετά από 1,3 χλμ τερματίζει σε ξέφωτο με χώρο εστίασης και καφέ.

Την σκυτάλη της διαδρομής παίρνουν ήδη τα πόδια. Από υψόμετρο **280 μ.** αρχίζουμε ν' ανεβαίνουμε φαρδιά σκαλοπάτια, αριθμημένα ανά 5 με λευκή μπογιά. Η διαδρομή είναι μοναδική. Εξελίσσεται κάτω από τη σκιά ενός απέραντου δάσους κυπαρισσιών. Γιγάντιοι οι κορμοί τους και πολύπλοκοι, εντυπωσιακά δημιουργήματα της φύσης, είναι κυριολεκτικά σφηνωμένοι επί πολλούς αιώνες ανάμεσα στους ασβεστολιθικούς βράχους της απότομης πλαγιάς. Ποτέ ίσως άλλοτε δεν έχουμε συναντήσει τόσο πολλά και θεαματικά αιωνόβια κυπαρίσσια.

13' μετά την αναχώρησή μας καλύπτουμε την υψομετρική διαφορά των **90** μέτρων ως την κορυφή του βράχινου λόφου, στα

370 μέτρα. Εδώ βρίσκεται η μικρή Μονή της Παναγίας Τσαμπίκας και η πέτρινη εκκλησούλα με τους χοντρούς τοίχους και τις ωραίες τοιχογραφίες. Όλα τα δάπεδα του αύλειου χώρου, του νάρθηκα και του κυρίως ναού είναι διακοσμημένα με περίτεχνες βοτσαλωτές παραστάσεις από λεία λευκά και μαύρα βότσαλα που απεικονίζουν, πουλιά, άνθη, δελφίνια, έναν ρόδακα με 28 ακτίνες, έναν δικέφαλο αετό. Υπάρχει χτιστή βρύση από πωρόλιθο με νερό, ενώ η διπλανή στέρνα είναι στεγνή. Η θέα σ' όλα τα σημεία του ορίζοντα είναι εκπληκτική, ενώ η κάτοψη στην αμμουδιά της Τσαμπίκας μοναδική. Αρκετοί Έλληνες αλλά πολύ περισσότεροι ξένοι παίρνουν την ανηφόρα για ένα προσκύνημα στο μοναστηράκι της Παναγίας, αλλά και στον τόσο εντυπωσιακό εξώστη της φύσης.

Συνεχίζοντας προς τα νότια της διαδρομής μας φτάνουμε, 3 χλμ μετά, στα πρώτα σπίτια του **Αρχαγγέλου**. Διασχίζουμε

Στο μοναστηράκι της Παναγίας Τσαμπίκας τα δάπεδα είναι στρωμένα με θαυμάσια βοτσαλωτά, ενώ στους τοίχους σώζονται παλιές, αρκετά φθαρμένες τοιχογραφίες.

Κάστρο του Αρχαγγέλου

Η τοικοποιία στο κάστρο του Αρχαγγέλλου διατηρείται σε αρκετό ύψος, που σε κάποια σημεία πλησιάζει τα 10 μέτρα. Το πάχος, ωστόσο, δεν ξεπερνάει το 1 μέτρο και αυτό, σε συνδυασμό με την εύκολη προσβασιμότητα στον λοφίσκο, καθιστούν πολύ ευάλωτο το κάστρο στις επιθέσεις των εχθρών. Στην τοικοποιία είναι εντοιχισμένοι αρκετοί μαρμάρيني θυρεοί Ιωαννιτών Ιπποτών.

το μεγάλο χωριό, ανηφορίζουμε ελαφρά και στο ανατολικό του άκρο, σε υψόμετρο **180** μέτρων, βρισκόμαστε μπροστά στις επάλξεις του Κάστρου. Η τοικοποιία αποτελείται από επιμελημένη αργολιθοδομή με συνδετικό ασβεστοκονίαμα. Το σωζόμενο ύψος σε ορισμένα σημεία είναι σημαντικό, πλησιάζει ή και ξεπερνάει τα **10** μέτρα. Το πάχος, ωστόσο, της τοικοποιίας δεν είναι μεγάλο, κυμαίνεται γύρω στο ένα μέτρο. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με το χαμηλό ύψος και την ευχερή προσβασιμότητα του λόφου καθιστούν ευάλωτο στις εχθρικές επιθέσεις το Κάστρο του Αρχαγγέλου. Η θέση του, πάντως, είναι στρατηγική, προς την θάλασσα, τους γύρω λόφους και τον κάμπο.

Στο εσωτερικό του κάστρου σώζονται ελάχιστα απομεινάρια λιθοσωρών κι ένα εκκλησάκι, ενσωματωμένο στο Α – ΒΑ τμήμα της οχύρωσης. Στο εμπρόσθιο, ΒΔ τμήμα της τοικοποιίας, είναι εντοιχισμένοι μαρμάρيني θυρεοί.

Δεν είναι εξακριβωμένο αν στη θέση προϋπήρχε κάποιο βυζαντινό κάστρο. Το βέβαιο είναι, ότι με την παρούσα μορφή ανεγέρθηκε από τους Ιωαννίτες Ιππότες μετά την φοβερή επιδρομή του τουρκικού στόλου το **1457**. Ωστόσο, παρά τις συνεχείς επιδιορθώσεις και ενισχύσεις του το φρούριου του Αρχαγγέλου δεν στάθηκε ικανό να προφυλάξει αποτελεσματικά τους κατοίκους εξαιτίας των φυσικών και τεχνικών του αδυναμιών.

Το Κάστρο του Φερακλού ή Φαλακρού είναι χτισμένο με ισχυρότατη τοικοποιία, πάχους 2 μέτρων, στην κορυφή απόκρημνου λόφου, που ορθώνεται σε ύψος 90μ.

Το Κάστρο του Φερακλού ή Φαλακρού

Από τον Αρχάγγελο συνεχίζουμε νότια. 5 σχεδόν χιλιόμετρα μετά αφήνουμε το κεντρικό δίκτυο και στρίβουμε αριστερά, προς το παραθαλάσσιο **Χαράκι**. Εδώ δεν χρειάζεται να ψάξουμε για το επόμενο κάστρο. Δεσπόζει απέναντί μας στην κορυφή ενός λόφου που, από μια γεωλογική παραξενιά, ορθώνεται μοναχικός και απότομος, δίπλα στην επίπεδη ακτή. Το σχήμα του θυμίζει κούρσο κώνο και σύμφωνα με τον Εμμ. Παπαμανώλη (ο.π.) η περιφέρεια του λόφου στη βάση του είναι **1.100** και στην κορυφή **400 μ.**

Ωστόσο, εντυπωσιακός δεν είναι μόνον ο ογκώδης λόφος του Κάστρου με τον συμπαγή, κοκκινωπό ασβεστόλιθο. Είναι

και η συνολική ακτογραμμή που πλαισιώνει το Κάστρο: από βόρεια η πανέμορφη αμμουδερή παραλία της **Αγάθης** και από νότια ο εκπληκτικός δίδυμος όρμος του Χαρακιού. Από εδώ, λίγα μέτρα πάνω από τα σπίτια του γραφικού οικισμού, επιχειρούμε την ανάβασή μας στο Κάστρο του Φερακλού.

Παίρνουμε αργά τον ανήφορο, διασχίζουμε ένα λιβαδάκι με αναρίθμητα λουλούδια και σε 3' φτάνουμε μπροστά σε συρμάτινη περίφραξη. Εισχωρούμε στο εσωτερικό και συνεχίζουμε σε υποτυπώδες μονοπάτι, ανάμεσα στα χόρτα και τις πέτρες της κακοτράχαλης πλαγιάς. Είναι δύσκολο βάδισμα, ιδιαίτερα στο τελευταίο τμήμα, με δύσβατη προσέγγιση στην μισοκατεστραμμένη πύλη του Κάστρου. Μας παίρνει ένα 10λεπτο για να φτάσουμε στο επίπεδο της ακρόπολης σε υψόμετρο **85** μέτρων. Εδώ η τοικοποιία είναι ισχυρότερη από του Αρχαγγέλου, πλη-

σιάζει το δύο μέτρα. Το εσωτερικό του Κάστρου είναι επίπεδο σχεδόν, με σχήμα κυκλικό. Όλος ο χώρος είναι καλυμμένος με αγκαθωτούς θάμνους και ψηλά χόρτα που κρύβουν τις ανωμαλίες του εδάφους και τις πέτρες.

Ξεκινώντας μια πορεία προς την Β πλευρά της οχύρωσης, ανακαλύπτουμε μετά από 30 περίπου μέτρα μια εντυπωσιακού μεγέθους δεξαμενή με πλευρές 8 περίπου μέτρων και ίσο σχεδόν ύψος. Η κατασκευή είναι με λαξευτή πέτρα, ενώ σώζεται και ασβεστοκονίαμα στους τοίχους. Μερικές δεκάδες μέτρα βορειότερα προβάλλει το πέτρινο στόμιο ενός μικρού πηγαδιού. Δίπλα του η ερειπωμένη τοιχοποιία μιας κατοικίας.

Φτάνουμε στο Β άκρο της ακρόπολης, στο ψηλότερο σημείο του λόφου, όπου το υψόμετρο είναι **95 μ.** Παρατηρούμε με δέος τον απόλυτο γκρεμό, που καθιστά τελείως απρόσβλητο το κάστρο. Κάτω χαμηλά τέρπει την όρασή μας η γλυκύτατη

αγκαλιά της Αγάθης. Την ίδια εκπληκτική κάτοψη είχαμε νωρίτερα προς τα νότια, στον δίδυμο όρμο του Χαρακιού.

Το όνομα του φρουρίου οφείλεται στον γυμνό και άδεντρο λόφο πάνω στον οποίο είναι χτισμένο. Πιθανόν στην αρχαιότητα να ήταν ακρόπολη κάποιου δήμου της Ρόδου. Το φρούριο ανεγέρθηκε αργότερα από τους Βυζαντινούς για προστασία της περιοχής από τους πειρατές. Στις αρχές του 15^{ου} αιώνα το είδε ερειπωμένο και το αναφέρει στο βιβλίο του ο Φλωρεντινός μοναχός **Cristoforo Buondelmonti**.

Το Φρούριο του Φαλακρού είναι το πρώτο που κατακτήθηκε από το Τάγμα των Ιπποτών του Αγίου Ιωάννη της Ιερουσαλήμ, στις 30 Σεπτεμβρίου του **1306**. Μετά τις πειρατικές επιδρομές των Τούρκων, οι Ιππότες αποφάσισαν να βελτιώσουν την οχύρωση του φρουρίου. Έτσι το **1470**, ο Μεγάλος Μάγιστρος **Orsini** επισκεύασε το Φαλακρό, που το **1474** ήταν σε θέση να προστατέψει μεγάλο μέρος του πλη-

Στρογγυλή κινστέρα (δεξαμενή ομβρίων υδάτων) με εξαιρετική εσωτερική επίστρωση από υδραυλικό κουρασάνι. Στο βάθος ο δίδυμος όρμος του Χαρακιού.

Μεγαλόπρεπη νότια όψη του
κάστρου του Φαλακρού.

**Κάτοψη προς τα Β της θαυματικής παραλίας «Αγάθη», από το ύψος του κάστρου.
Ψάρεμα με καλάμι μπροστά στην ψαροταβέρνα «Αργώ».**

Δυτική άποψη του Κάστρου του Φαλακρού. Και μόνο η θέα των βράχινων, κατακόρυφων γκρεμών αρκεί για να αποθαρρύνει κάθε επίδοξο κατακτητή.

θυσμού. Το **1479** το Φαλακρό συγκαταλεγόταν ανάμεσα στα 4 ισχυρότερα του νησιού, μαζί με τα φρούρια της **Ρόδου**, του **Μονολίθου** και της **Λίνδου**.

Μια άλλη όψη αλλά και πρόσβαση στο φρούριο μας δίνει ο λόφος από την δυτική του πλευρά. Είναι κι αυτή πολύ εντυπωσιακή, με ορθοπλαγιές από συμπαγή ασβεστόλιθο, που δημιουργούν μια απροσπέλαστη φυσική οχύρωση, ύψους 90 μέτρων πάνω από την επιφάνεια του επίπεδου εδάφους. Στα ριζά του θεόρατου αυτού βράχινου συγκροτήματος εντοπίζουμε δυο τούνελ σε απόσταση 50 περίπου μέτρων το ένα από το άλλο. Είναι άριστα λαξευμένα, χωρούν όρθιο έναν άνθρωπο και εισχωρούν αρκετά μέτρα στα έγκατα του βράχου.

Λίγο ανατολικότερα του δεξιού τούνελ αρχίζει η πρόσβαση στον λόφο, μ'ένα χοντροφτιαγμένο λιθόστρωτο και ενδιάμεσα πέτρινα σκαλοπάτια. Λίγα λεπτά

αργότερα κι αυτή η πρόσβαση συναντάει το ήδη γνωστό μας, υποτυπώδες και κακοτράχαλο μονοπάτι της Ν πλευράς.

Πριν εγκαταλείψουμε τον τόσο ιδιαίτερο τούτο τόπο, διασχίζουμε προς τα νότια την παραλία του γραφικού οικισμού του Χαρακιού. Στο άκρο του βελούδινου όρμου, σε μια λιλιπούτεια προεξοχή της ακτής, βρίσκεται η ψαροταβέρνα **ΑΡΓΩ**. Η βεραντούλα της είναι ακριβώς πάνω απ'το νερό σ'ένα σημείο, που είναι αδύνατον να φανταστεί ωραιότερο κανείς.

Από τη σκιά και τη δροσιά του ονειρεμένου αυτού εξώστη αγναντεύουμε το Χαρακί και τον όρμο με τα διάφανα νερά και ψηλότερα τον εντυπωσιακό όγκο του Φαλακρού. Τρία μέτρα μπροστά μας, δύο ντόπιοι νεαροί έχουν ριγμένα τα καλάμια τους. Δεν ξέρω τι προσδοκούν να πιάσουν, αλλά οπωσδήποτε κάποια πετρόψαρα θα υπάρχουν στα διαυγέστατα νερά του Χαρακιού.

Το Κάστρο του Ασκληπείου

Η περιήγησή μας, εκτός από την ικανοποίηση του εντοπισμού των κάστρων, μας δίνει επιπλέον την δυνατότητα να γνωρίζουμε τις ποικίλες όψεις του Ροδιακού τοπίου : τις εκπληκτικές αμμουδερές παραλίες, τις πευκόφυτες πλαγιές, τα ποταμάκια και τα ρέματα που μεταφέρουν νερό απ' τα βουνά ως την ακτή. Και ακόμη, τα πολυτελέστατα ξενοδοχειακά συγκροτήματα, που έχουν αναπτυχθεί κατά μήκος όλης αυτής της τόσο προνομιούχου ακτογραμμής.

Με κατεύθυνση πάντα προς τα νότια, αφήνουμε προσωρινά την χερσόνησο της διάσημης Λίνδου στ' αριστερά μας

και, μερικά χιλιόμετρα μετά, στρίβουμε δεξιά και ανηφορίζουμε ελαφρά προς τον οικισμό του **Ασκληπείου**. Διασχίζουμε το όμορφο χωριό και στο υψηλότερο σημείο του, στα **200** περίπου μέτρα, φτάνουμε στα ριζά του επιβλητικού προμαχώνα. Ένα καλοφτιαγμένο λιθόστρωτο μονοπάτι με σκαλοπάτια, μας οδηγεί σ' ένα λεπτό στο εσωτερικό. Περνάμε από την θολωτή πύλη με την ισχυρότατη τοικοποιία, πάχους άνω του ενάμισι μέτρου. Εντοιχισμένος πιο πάνω πρέπει να υπήρχε ο θυρεός, που έχει αφαιρεθεί. Ομαλό και λουλουδιασμένο το έδαφος του εσωτερικού χώρου, με σχήμα σχεδόν κυκλικό και διάμετρο που δεν ξεπερνάει τα **40** μέτρα. Στις επάλξεις σώζονται τέσσερις πολεμίστρες καθώς κι ένας ακό-

Το λουλουδιασμένο εσωτερικό του Κάστρου του Ασκληπείου είναι σχεδόν ομαλό, με σχήμα κυκλικό και διάμετρο που δεν ξεπερνάει τα 40 μέτρα. (Κάτω) Μεγαλόπρεπη πύλη και ισχυρή τοικοδομία στο κάστρο Ασκληπείου.

μη προμαχώνας στο ΝΔ άκρο. Αρκετά τμήματα της τοικοποιίας έχουν καταπέσει, άλλα όμως σώζονται σε αρκετό ύψος. Μεγάλα τμήματα της τοικοποιίας εδράζονται σε συμπαγείς κατακόρυφους βράχους, που αποτελούν φυσική οχύρωση του κάστρου.

Στο κέντρο του χώρου σώζεται μια βαθειά πετρόχτιστη δεξαμενή. Σ' επαφή με το Ν άκρο της οχύρωσης υπάρχει άλλη μία, μεγάλη δεξαμενή, με ορατό στα τοιχώματα το υδραυλικό κουρασάνι.

Η θέση του κάστρου στην κορυφή του λόφου είναι στρατηγική και η θέα μοναδική σε θάλασσες και στεριές. Κάτω χαμηλά, στα Δ-ΒΔ της μακρόστενης κοιλάδας, λάμπει στον ήλιο σαν λιωμένο ασήμι η ελικοειδής ροή του **Ασκληπινού** ποταμού.

Ως προς την ιστορική του διαδρομή φαίνεται, ότι το **1474** δεν ήταν σε καλή κατάσταση το φρούριο. Γι' αυτό ο Μεγάλος Μάγιστρος **Ορσίνι** έδωσε εντολή στους κατοίκους να αποσυρθούν - σε περίπτωση τουρκικής εισβολής - στο ισχυρότερο κάστρο της Λίνδου. Το **1479** όμως ο **D' Aubusson** πρέπει να το επισκεύασε γιατί διατάσσονται να κλειστούν στο κάστρο, όχι μόνον οι κάτοικοι του Ασκληπείου, αλλά και της γύρω περιοχής.

Κάστρο του Ασκληπειού

Εντυπωσιακή άποψη της ΝΑ πλευράς του κάστρου.

Το Κάστρο της Καστέλλου ή Κρητηνίας

Αλλάζουμε τελείως προσανατολισμό. Από τα Α παράλια κατευθυνόμαστε στο ΒΔ άκρο της Ρόδου. Εκεί βρίσκεται το Κάστρο της Καστέλλου ή Κρητηνίας, ο επόμενος μεσαιωνικός μας προορισμός. Για να φτάσουμε ως εκεί από την πόλη της Ρόδου, έχουμε να επιλέξουμε ανάμεσα σε δύο διαδρομές. Η πρώτη είναι η συντομότερη και απλούστερη, μια διαδρομή επίπεδη σχεδόν, με ελάχιστες διακυμάνσεις. Κινείται παράλληλα με την Β-ΒΔ ακτογραμμή και αγναντεύει μόνιμα την απεραντοσύνη του Αιγαίου. Οι παραλίες είναι εκτεταμένες και ως επί το πλείστον βραχώδεις. Εδώ η φύση στάθηκε φειδωλή, έχει εξαντλήσει την εύνοιά της στους υπέροχους αμμουδερούς όρμους της ανατολικής

ακτογραμμής. Συνέπεια αυτής της δωρικής όψης της ακτής είναι η υποτυπώδης τουριστική αξιοποίηση, σε αντίθεση με την εκρηκτική ανάπτυξη των ανατολικών παραλιών του νησιού.

Η δεύτερη διαδρομή είναι διπλάσια σχεδόν σε μήκος, οδηγικά πολύ πιο απαιτητική, χρονοβόρα, με διακυμάνσεις υψομέτρου και πάμπολλες στροφές. Η ποικιλομορφία της, ωστόσο, είναι συναρπαστική, μάς φέρνει σε άμεση επαφή με το ωραιότερο κομμάτι της ορεινής χώρας της Ρόδου, από τα Α προς τα Δ. Και μόνη αυτή η διαδρομή θα μπορούσε να στοιχειοθετήσει την δημιουργία ενός αποκλειστικού άρθρου. Που θα είχε την αφητηρία του στις διάσημες «**Επτά Πηγές**». Είναι η τοποθεσία με το ονειρεμένο φυσικό περιβάλλον στην κοιλάδα του **Λουτάνη** ποταμού.

Στο ύψος, λοιπόν, των **Κολυμπιών** στρίβουμε δεξιά προς **Αρχίπολη** και **Επτά Πηγές**. Ακολουθούμε πορεία παράλλη-

Η ρεματιά των Επτά Πηγών. Ένα παραδεισένιο περιβάλλον με πυκνή βλάστηση και κρυστάλλινα νερά, που προσελκύει χιλιάδες επισκέπτες, Έλληνες και ξένους.

Μια πανέμορφη κυκλική δεξαμενή προβάλλει απρόσμενα στη διάρκεια της διαδρομής. Μιας διαδρομής ημιορεινής με έντονη την παρουσία του νερού.

λη με την κοίτη του Λουτάνη ποταμού. Το εντυπωσιακό πλάτος της κοίτης και οι αναρίθμητες κροκάλες αποδεικνύουν την μακροχρόνια διάβρωση του εδάφους από μεγάλες ποσότητες νερού. Και σήμερα ακόμη, στο τρίτο δεκαήμερο Απριλίου, εξακολουθεί στο κέντρο της κοίτης να υπάρχει αρκετή ροή.

Πασίγνωστες οι «Επτά Πηγές» και δημοφιλείς σε Έλληνες και ξένους. Τη στιγμή της προσέγγισής μας είναι σταματημένα στην άσφαλτο τρία λεωφορεία. Οι επιβάτες τους, διαφόρων εθνικοτήτων, αρχίζουν ήδη ν' ανηφορίζουν υπομονετικά τα 600 περίπου μέτρα του τσιμεντόδρομου, που καταλήγει στις Επτά Πηγές. Στο τέλος της διαδρομής αρχίζει ο παράδεισος : μια ρεματιά εκπληκτική με αιωνόβια πεύκα, πανύψηλα πλατάνια και ρυάκι με κρυστάλλινη ροή. Μια ταβέρνα, που λειτουργεί από το 1945, έχει αναπτύξει τα πολυάριθμα τραπεζάκια της σε δια-

φορετικά επίπεδα, στα ωραιότερα σκιερὰ σημεία της ρεματιάς. Εδώ υπάρχουν αριθμημένες και οι θέσεις από τις οποίες αναβλύζουν οι 7 πηγές. Πανέμορφο μονοπάτι, αναρίθμητα μικροπούλια και λίγο πιο κάτω απ' την ταβέρνα το στόμιο ενός τσιμεντένιου τούνελ. 150 περίπου μέτρα μετά, το τούνελ καταλήγει σε τεχνητή λίμνη, μεταφέροντας ένα μέρος του νερού των 7 πηγών.

Συνεχίζουμε Δ με διαδρομή ειδική πλάι στη ρεματιά. Δίπλα στο δρόμο συναντάμε τον ναό του **Αγίου Νεκταρίου**. Από τους τρεις κρουνούς της χτιστής κρήνης ρέει άφθονο εξαιρετικό νερό. Στην διακλάδωση συνεχίζουμε ευθεία προς Αρχίπολη και Προφήτη Ηλία. Στα Ν φράσσει τον ορίζοντα ο **Κουτσούτης**, ένας βραχώδης ορεινός όγκος, με ανεμογεννήτριες που γυρίζουν αργά στην κορυφογραμμή. Στο οπτικό μας πεδίο παρεμβάλλονται δάση πεύκων, ανθισμένες

Χτισμένο μέσα στο πευκοδάσος το Ιταλικό ξενοδοχείο «Έλαφος», λειτουργεί συνεχώς από το 1929. Η αρχιτεκτονική του είναι μοναδική.

μιμόζες και μικροί ελαιώνες. Ανηφορίζοντας απότομα προς Προφήτη Ηλία περνάμε δίπλα από το πάλαι ποτέ επιβλητικό κτιριακό συγκρότημα του **Σανατόριου**, με τις πολλαπλές καμάρες, τα παλιά χρώματα στους τοίχους και τα υπόλοιπα στοιχεία της χαρακτηριστικής του αρχιτεκτονικής. Το υψόμετρο έχει ανέβει στα **320** μ. Στο τρίστρατο επιλέγουμε την μεσαία διαδρομή, που περνάει δίπλα από την **Πηγή Κοσκινιστή**, την **Μονή Παναγίας Ελεούσας** και μια υπέροχη κυκλική πισίνα ανάμεσα στα κυπαρίσσια και στα πλατάνια. Διασχίζουμε συνεχώς πευκοδάσος εκπληκτικό, που το έδαφός του διακοσμούν πανέμορφες ορχιδέες. Δεν είχε άδικο ο **Γιώργος Τάταρης**, ο καλός μας φίλος και συνεργάτης, που είχε ενθουσιαστεί όταν είχε κάνει την συγκεκριμένη διαδρομή. Λίγο πιο πάνω, μικρή στάση σ'ένα σημείο εκπληκτικό με αιωνόβια ελιόδεντρα, πλατάνια και πουρνάρια. Και ακόμη με

πηγή εξαιρετικού νερού, κιόσκι και παγκάκια, γρασίδι και παιδική χαρά. Σ' αυτό το ειδυλλιακό περιβάλλον, στα 370 μέτρα, είναι εντεταγμένο ένα κομψότεχνημα του **15ου** αιώνα, ο **Άγιος Νικόλαος Φουντουκλή**. Ο ναός είναι σταυρεπίστεγος με τρούλλο, βαρεία τοικοποιία και ενσωματωμένο καμπαναριό. Ο πλουσιώτατος τοιχογραφικός διάκοσμος έχει αρκετές φθορές, ενώ είναι χαρακτηριστική η απουσία τέμπλου.

Ανηφορίζουμε συνεχώς μέσα σε πευκοδάσος, φτάνουμε σε υψόμετρο **650** μέτρων. Βρισκόμαστε στις κατάφυτες πλαγιές του Προφήτη Ηλία, με το ομώνυμο μοναστήρι. Εδώ την στάση επιβάλλει ο **«Έλαφος»**, το εμβληματικό ιταλικό ξενοδοχείο, κτισμένο το **1929**. Τέτοια πολύπλοκη, ιδιόμορφη και εκλεπτυσμένη αρχιτεκτονική, πολύ δύσκολα είναι προετοιμασμένος να συναντήσει κανείς και μάλιστα τόσο απρόσμενα, μέσα στο βουνό.

Εξίσου εντυπωσιακό είναι και το εσωτερικό, με τις παλιές φωτογραφίες και τα έπιπλα εποχής, τις διαδοχικές ευρύχωρες αίθουσες, κάθε μια με τον δικό της ρόλο και χαρακτήρα. Την συνολική εξαιρετική ατμόσφαιρα συμπληρώνει ο θαυμάσιος καφές, η περιποιητικότητα του προσωπικού και μια θέα μοναδική, που χαμπλώνει πάνω από τις κορυφές πεύκων και κυπαρισσιών, για να καταλήξει ως την ακτή. Μετά τα πελώρια θερινά ξενοδοχεία στα παράλια της Ρόδου, να μια πρόταση διαμονής, σ' ένα από τα 24 δωμάτια του Έλαφου, τελείως ξεχωριστή. Μια διαμονή εξίσου ευχάριστη τόσο με τη δροσιά του καλοκαιριού όσο και με τα χιόνια του χειμώνα, πλάι στις ρομαντικές φλόγες του τζακιού.

Δεν είναι όμως μόνον ο Έλαφος. Πάνω από τον χώρο στάθμευσης βρίσκεται και το «**Ελαφάκι**», η παραδοσιακή ταβέρνα με τον ξυλόφουρνο και την πανέμορφη αίθουσα εστίασης.

Με το πρώτο μας βήμα στο εσωτερικό της ταβερνούλας μια απίθανη μυρωδιά σαγηνεύει την όσφρησή μας.

- Τι μαγειρεύετε και μοσχοβολάει έτσι ;
- Ρεβύθια στον ξυλόφουρνο με κατσίκια Ρόδου, μας απαντάει η **Δέσποινα**, η μαγείρισσα. Ψήνεται από χθες το βράδυ σε σιγανή φωτιά, τώρα πια έχει γίνει λουκούμι. Ρίχνω στο ρολόι μου μια κλεφτή ματιά. Ούτε 11 δεν είναι ακόμα.

- Ξέχασέ το, μου λέει η Άννα. Τέτοια ώρα άλλοι παίρνουν το πρωινό τους. Μια στιγμή όμως, ας κάνουμε κάτι άλλο. Κυρά - Δέσποινα, μπορούμε να πάρουμε τη γίδα σε πακέτο;
- Και βέβαια μπορείτε, μην ανησυχείτε, θα το τακτοποιήσω σε δύο λεπτά.

Με την γίδα ν' αποτελεί διαρκή πρόκληση στο πίσω κάθισμα του αυτοκινήτου συνεχίζουμε αυτή την - γεμάτη απρόοπτα - διαδρομή στα ορεινά. Σχεδόν έχει διαφύγει από τη μνήμη ο αρχικός μας προορισμός. Παλιοί οδομετρικές εμφανίζονται μετά από κάθε χιλιόμετρο στα

Στην παραδοσιακή ταβέρνα «Ελαφάκι», η μαγείρισσα παρασκευάζει με την αργή διαδικασία του ξυλόφουρνου απίθανες λιχουδιές.

«Cava Stafylos» στην περιοχή του Έμπωνα. Εκτελώντας καθήκοντα οινοχόου ο Αντώνης Λογοθέτης φροντίζει για την γευστική γνωριμία μας με τα τοπικά κρασιά.

πλαϊνά του δρόμου. Λίγο μετά το 46ο χιλιόμετρο συναντάμε μια εξαιρετική, σκαλισμένη σε μάρμαρο, πηγή νερού. Καθώς κατηφορίζουμε, προβάλλει απέναντί μας ο αυστηρός, τελείως γυμνός ορεινός όγκος του **Ατάβυρου**, με τα 1.216 μέτρα της ψηλότερης κορυφής.

Παίρνουμε κατεύθυνση για **Έμπωνα**, το τοπίο αλλάζει, γεμίζουν αμπελάκια οι πλαγιές. Είναι η κατεξοχήν οινοπαραγωγική περιοχή της Ρόδου με οικογενειακές - κατά κανόνα - μονάδες, που παράγουν μια μεγάλη ποικιλία τοπικών οίνων αλλά και **«σούμα»**, τσίπουρο από μούστο. Κατά διαστήματα προβάλλουν σε επίκαιρα σημεία της διαδρομής κάποιες **«Κάβες»**, καλοστημένες επιχειρήσεις δηλαδή, που προσφέρουν στους περαστικούς την δυνατότητα δωρεάν γευστικής δοκιμής σούμας και κρασιών.

Στην **«Cava Stafylos»** αποφασίζουμε να υποκύψουμε στον πειρασμό. Δεν το με-

τανιώνουμε. Ξεκουραζόμαστε στη σκιά, δοκιμάζουμε ωραία σούμα και τοπικά κρασιά, συζητάμε με τους οινοπαραγωγούς και αποκτούμε μια καλή συνολική εικόνα της σύγχρονης ροδιακής οινικής πραγματικότητας. Επί πλέον θαυμάζουμε την αυθεντική απεικόνιση των εσωτερικών χώρων του παλιού σπιτιού της γιαγιάς της οικογένειας, με όλα τα παραδοσιακά αντικείμενα και σκεύη.

Χαμογελαστοί αλλά όχι ζαλισμένοι διασχίζουμε το μεγάλο, ολοζώντανο χωριό του Έμπωνα, που θυμίζει ένα απέραντο οινοπωλείο και δοκιμαστήριο σούμας και κρασιών. Είναι ο ιδανικός τόπος για να λησμονήσει κάποιος όχι μόνο τον προορισμό του αλλά κι όλα του τα βάσανα. Τούτη τη φορά αντιστεκόμαστε στις σειρήνες, στρίβουμε βόρεια προς τον οικισμό της Κρητνίας και, μερικά χιλιόμετρα μετά, φτάνουμε μπροστά στο ομώνυμο κάστρο.

Το όνομα του κάστρου ήταν αρχικά **Καστέλλο**, όπως και του χωριού, το **1945** όμως μετονομάστηκε σε Κρητινία. Με ορθογώνιο σχήμα το φρούριο είναι χτισμένο στην κορυφή ενός ήπιου λόφου, με την Δ του πλευρά να αγναντεύει το πέλαγος και τα νησιά της Χάλκης, της Αλυμιάς, της Τήλου και άλλα μικρονήσια. Το τόξο της Δ πλευράς είναι απόκρημνο, παρέχει την ασφαλέστερη φυσική οχύρωση του κάστρου. Μεγάλα τμήματα των υπολοίπων πλευρών είναι σχετικά ομαλά κι έτσι η πρόσβαση κάποιου επιτιθέμενου στο κάστρο δεν είναι ιδιαίτερα προβληματική. Αυτός άλλωστε είναι και ο λόγος της ισχυρότατης οχύρωσης αυτών των πλευρών. Αποτελείται από επιμελημένη αργολιθοδομή, σε συνδυασμό με ασβεστοκονίαμα και λαξευτούς γωνιόλιθους. Στο Α τείχος ορθώνονται δυο κυκλικόι πύργοι με τα οικόσημα του Μεγάλου Μαγίστρου **D' Amboise** και του **Caretto**. Στην Ν πλευρά υπάρχουν τα οικόση-

μα του **D' Aubusson** και του **Orsini**. Ωστόσο, στα διατάγματα του Orsini το 1474 και του D' Aubusson το 1479 δεν αναφέρεται καθόλου το φρούριο, αν και υπάρχουν τα οικόσημα και των δυο αυτών Μεγάλων Μαγίστρων. Κατά τον Εμμ. Παπαμανώλη, ως προς τον χρόνο ανέγερσης του φρουρίου μπορούμε να πούμε ότι αρχίζει από την εποχή του Orsini (**1467-1476**) ενώ μόλις το **1480** αναφέρεται από τον Bosio ως **Castel Nuovo**. Εξ' άλλου, από τα ενσωματωμένα οικόσημα στην τοικοποιία φαίνεται η συνεχής προσπάθεια των Ιπποτών, μετά την Άλωση της Κωνσταντινούπολης, να οχυρώσουν το φρούριο για να αποτρέψουν τις επιδρομές του τουρκικού στόλου στα νησιά. Στιβαρά πέτρινα σκαλοπάτια μας οδηγούν στον τετράγωνο πύργο, στο υψηλότερο σημείο του κάστρου. Που από υψόμετρο **160** μέτρων αγναντεύει χαμηλά την βραχώδη ακτή και στο βάθος του ορίζοντα τα διάσπαρτα νησιά. Εκτός,

Αγναντεύοντας το Αιγαίο από το Κάστρο της Κρητινίας. Σ' όλη την Δ. πλευρά το τείχος είναι χαμηλό, την οχύρωση έχει αναλάβει ο αβυσσαήλεος γκρεμός.

Κάστρο Καστέλλου ή Κρητηνίας. Εντοιχισμένο οικόσημο και τοιχοδομία που έχει συντηρηθεί και διατηρείται σε ικανοποιητικό βαθμό.

βέβαια, από την θάλασσα το κάστρο εποπτεύει κι ένα μεγάλο τμήμα του στεριανού εσωτερικού. Η μακρύτερη πλευρά της ορθογώνιας οχύρωσης εκτείνεται από ΒΑ προς ΝΔ, με μήκος **80** περίπου μέτρων, ενώ το μήκος της άλλης πλευράς δεν πρέπει να ξεπερνάει τα **70 μ.**

Περιδιαβαίνοντας το εσωτερικό αποκαλύπτονται πολλά χαρακτηριστικά στοιχεία, αθέατα με την πρώτη ματιά. Έτσι, λοιπόν, εκτός από κάποια ερειπωμένα κτίσματα, εντοπίζουμε 30 περίπου μέτρα ΒΑ του πύργου μια καλοχτισμένη κυκλική δεξαμενή, στεγανοποιημένη εσωτερικά με κουρασάνι. Το στόμιό της προστατεύεται από συρμάτινη περίφραξη. 20 περίπου μέτρα χαμηλότερα και δεξιά της κεντρικής πύλης υπάρχει άλλη μία δεξαμενή, τετράγωνη αυτή. Τέλος, στο Α άκρο, σε επαφή με το τείχος, υπάρχει ένας θολωτός ναϊσκος χωρίς σκεπή. Σε κάθε μετακίνηση συνοδεύει τα βήματά μας η ευωδιά της φρέσκιας ρίγανης, που βρίσκεται παντού. Απομεινόμερο πια, ζέστη και σκληρός φωτισμός. Ιδανική ώρα για μια δροσερή στάση στη σκιά γέρικων πεύκων, πριν ξεκινήσουμε για το Κάστρο του Μονόλιθου, τον τελευταίο μεσαιωνικό μας προορισμό.

Χτισμένο στην κορυφή ενός απόκρημνου λόφου το Κάστρο του Μονόλιθου δεσπόζει με στρατηγική θέση σ' ολόκληρη την περιοχή.

Το Κάστρο του Μονόλιθου

Παίρνουμε κατεύθυνση προς τον νότο. Στο ύψος της **Σιάνας** αντικρίζουμε χαμηλότερα, στ' ανατολικά, απέραντες γυμνές πλαγιές. Κάποτε ήταν κατάφυτες με πεύκα, που καταστράφηκαν από τις μεγάλες φωτιές που έπληξαν την Ρόδο την περασμένη δεκαετία. Διασχίζουμε τον οικισμό του **Μονόλιθου** και δυο χιλιόμετρα μετά, κάτω από το δρόμο, προβάλλει απρόσμενα ένας απόκρημνος, βραχώδης λόφος. Στην κορυφή του, με φόντο την γαλάζια επιφάνεια του Αιγαίου, διαγράφεται το περίγραμμα του **Κάστρου του Μονόλιθου**. Το στεριανό φόντο του κάστρου είναι βαθυπράσινο, από το συμπαγές δάσος των πεύκων. Το σημείο δεν θα μπορούσε να ήταν ούτε ωραιότερο, ούτε θεαματικότερο. Μ' ένα περιποιημένο μονοπάτι φτάνουμε

σ' ένα λεπτό στα ριζά του απόκρημνου λόφου. Σε συνέχεια των κατακόρυφων βράχων του ορθώνεται, 30 μέτρα ψηλότερα απ' το έδαφος, το Κάστρο του Μονόλιθου. Η εξαιρετική τοικοποιία με λαξευτή πέτρα, κονίαμα και κεραμιδάκια σώζεται σε ύψος 10 περίπου μέτρων. Ένα καλντερίμι και καλοφτιαγμένα πέτρινα σκαλοπάτια μας οδηγούν στο εσωτερικό. Στο κέντρο του ξεχωρίζει το ολόλευκο ξωκκλήσι του **Αγίου Παντελεήμονα**, μονόκωρο, με θολωτή οροφή και με τοικοποιία που ξεπερνάει σε πάχος το ένα μέτρο.

Με σχήμα περίπου κυκλικό και με μια νοτιή διάμετρο 40-50 μέτρων, το κάστρο αγναντεύει από υψόμετρο **280** μέτρων, τις απότομες πευκόφυτες πλαγιές που καταλήγουν στην άγρια ακτογραμμή. Στη συνέχεια ο ορίζοντας ανήκει στην γαλάζια απεραντοσύνη του Αιγαίου. Την προστασία της Ν και Δ πλευράς του φρουρίου έχει αναλάβει με τον ασφαλέστερο τρόπο

ο απρόσιτος, κατακόρυφος γκρεμός. Έτσι, το τείχος εδώ είναι χαμηλό. Το εσωτερικό του κάστρου δεν είναι ομαλό, είναι βραχώδες και κατάσπαρτο από κυπαρίσσια που, εξαιτίας των σφοδρών ανέμων έχουν κρατήσει το μπόι τους χαμηλό. Το πάχος, ωστόσο, των κορμών προδίδει την μεγάλη τους ηλικία.

Δυσπρόσιτη είναι και η Β πλευρά του κάστρου. Εδώ σώζεται μια παμπάλαια θολωτή εκκλησούλα, ερειπωμένη. Στις πέτρες της τοικοποιίας της διακρίνονται πάμπολλα χαράγματα, κάποια με χρονολογίες του **1894** και **1886**. Σύμφωνα με τον Εμμ. Παπαμανώλη, στην οχυρή αυτή θέση πιθανόν να υπήρχε μικρό Βυζαντινό κάστρο, που στα 1474 πρέπει να ήταν πολύ ερειπωμένο, αφού στο διάταγμα του Orsini δεν αναφέρεται ούτε το κάστρο, ούτε το χωριό. Ο Bosio, ωστόσο, αναφέρει ότι το Συμβούλιο του Τάγματος των

Ιπποτών κατά το **1476**, την χρονιά που ανέλαβε την Μαγιστρεία ο D' Aubusson, αποφάσισε να ανεγείρει το φρούριο του Μονόλιθου, για να προσφέρει άσυλο στους χωρικούς σε περίπτωση τουρκικής εισβολής. Στο διάταγμα, λοιπόν, του **1479** αναφέρεται πως σ' αυτό το κάστρο έπρεπε να καταφύγουν οι κάτοικοι της Απολακιάς. Έτσι το κάστρο του Μονόλιθου ήταν ένα από τα τέσσερα ισχυρότερα φρούρια του νησιού μαζί με τα αντίστοιχα της Ρόδου, του Φαλακρού και της Λίνδου.

Το κάστρο του Μονόλιθου έμεινε απάτητο από επιδρομές και από τα τουρκικά στρατεύματα στις δυο μεγάλες πολιορκίες του **1480** και **1522**. Τελικά εγκαταλείφθηκε από τον φρούραρχο και τους υπερασπιστές του στις **27 Νοεμβρίου 1522**, όταν διατάχθηκαν να μεταβούν και να ενισχύσουν το κάστρο της Ρόδου, μαζί με άλλες δυνάμεις του νησιού.

Εκκλησιάκι Αγίου Παντελεήμονα, μια λευκή πινελιά ανάμεσα στα γήινα χρώματα της τοικοποιίας του Μεσαίωνα.

Οι αιγιματικοί «Φούρνοι»

Ακριβώς κάτω από το κάστρο, ο δρόμος συνεχίζει καταφορικός με αλλεπάλληλες στροφές προς την παραλία των **Φούρνων**. Εκεί βρίσκονται κρυμμένες οι περίφημες **«Σπηλιές»**. Ξεκινάμε να τις ανακαλύψουμε. Φτάνουμε αρχικά στην **«Αλυκή»**, έναν δίδυμο αμμουδερό όρμο, σε απόσταση **4,2** χλμ από το κάστρο. Ο δρόμος, ωστόσο, συνεχίζει και, μερικές

εκατοντάδες μέτρα μετά, τερματίζει στην παραλία των Φούρνων. Είναι όμορφος όρμος, με άνοιγμα 400 περίπου μέτρων, λεπτό βοτσαλάκι, αμμουδιά και διάφανα νερά που βαθαίνουν προοδευτικά.

Αν κάποιος δεν είναι προΐδεασμένος, θα μπορούσε να αρκεσθεί στα θέλγητρα της παραλίας και στη συνέχεια να αποχωρήσει. Να όμως, που στο Α άκρο του όρμου, μια πινακιδούλα μάς κατευθύνει προς τις **«Caves»**, τις Σπηλιές. Ένα χοντροφτιαγμένο καλντερίμι με σκαλοπάτια ανηφορί-

Ανώνυμο βοιωτό ξωκκλήσι στο ΒΔ άκρο του Κάστρου, με πολλά παλιά χαράγματα στους τοίχους. (Αριστερά)

Ο δίδυμος όρμος της «Αλυκής» και αμέσως μετά ο όρμος των «Φούρνων» με χαρακτηριστική λογοχειδή βραχώδη χερσόνησο. Τίποτε δεν μας προΐδεάζει, ότι εκεί, μέσα στο μαλακό πέτρωμα, βρίσκονται τα περίφημα λαξεύματα-τάφοι, από τα χρόνια της Αρχαιότητας.

Το εponομαζόμεno «Μπάνιο της Βασίλισσας».

Χαρακτηριστικός λαξευμένος τάφος.

Κατά τον καθηγητή Μανόλη Στεφανάκη οι περισσότερες κατασκευές είναι στον τύπο του αρχαίου ελληνικού λαξευτού τάφου, με χαρακτηριστικότερο παράδειγμα έναν μεγάλο διθάλαμο.

«Φούρνοι», ένας όρμος μαγευτικός. (Δεξιά)

ζει για μερικά μέτρα και μετά, σαν υποτυπώδες μονοπάτι, συνεχίζει σε στενή χερσόνησο, που εισχωρεί στην θάλασσα με σχήμα λογχοειδές. Καθώς πλησιάζουμε στο άκρο της χερσονήσου, η θαμνώδης βλάστηση εξαφανίζεται, δίνει τη θέση της σε έδαφος καλυμμένο με βράχο απόλυτα συμπαγή, ένα τοπίο πραγματικά σεληνιακό. Από εδώ και μετά αρχίζουν σταδιακά να αποκαλύπτονται οι «Φούρνοι». Ας αφήσουμε όμως τον **Μανόλη Ι. Στεφανάκη** (2) να περιγράψει με τρόπο επιστημονικό τα λαξεύματα στους βράχους της χερσονήσου, που για κάθε επισκέπτη, μη ειδικό, αποτελούν σπηλιές αιγιματικές.

«Περίπου 5 χιλιόμετρα ΝΔ της Μονολίθου βρίσκεται η μικρή χερσόνησος των Φούρνων, που πήρε την ονομασία της από έναν αριθμό λαξευμένων κοιλοτήτων στο φυσικό μαλακό πέτρωμα της πλαγιάς. Η περιοχή ήταν ήδη γνωστή στα τέλη του 19^{ου} αι. και οι Μπιλιότι και Κοτρέ, την περιγράφουν εν συντομία στο βιβλίο τους που μεταφράστηκε το 1881 με τίτλο *Η Νήσος Ρόδος* (μτφρ. Μ Μαλιαράκη και Σ. Καραβοκυρού, σελ. 91-92). Στο άκρο της χερσονήσου σώζονται τα κατάλοιπα ενός μικρού κυκλικού πύργου (βίγλα), πιθανότατα των ελληνιστικών χρόνων, τον οποίο οι ντόπιοι αποκαλούν «φάρο».

Στη ράχη της χερσονήσου υπάρχουν λείψανα από αρχαία οικοδομήματα και πλήθος λαξευτών κατασκευών στο φυσικό μαλακό πέτρωμα, ενώ εμφανής είναι και η παρουσία κεραμικής αρχαίων ελληνικών και χριστιανικών χρόνων.

Από την διάβρωση του πωρολιθικού εδάφους και των βράχων έχουν έρθει στο φως αρκετά σπηλαιώδη ανοίγματα και λαξευτές κατασκευές που δείχνουν την έντονη χρήση του χώρου κατά την αρχαιότητα, κυρίως ως νεκροταφείου.

Οι περισσότερες κατασκευές είναι στον τύπο του αρχαίου ελληνικού λαξευτού τάφου, με χαρακτηριστικότερο παράδειγμα έναν μεγάλο διθάλαμο. Τάφοι φαίνεται να είναι και

τα σπηλαιώδη ανοίγματα που έχουν αποκαλυφθεί στο χρόνο. Από αυτά το μεγαλύτερο, έχει ελλειψοειδή κάτοψη και στα τοιχώματά του υπάρχουν πλήθος χαραγμένων παλαιοχριστιανικών συμβόλων και επιγραφές-επικλήσεις. Το γεγονός αυτό αλλά και άλλα εγχάρακτα χριστιανικά σύμβολα σε άλλα σημεία της περιοχής δείχνουν ότι το αρχαίο νεκροταφείο έτυχε επανάχρησης κατά τους πρώτους τουλάχιστον χριστιανικούς αιώνες. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η ορθογωνίου σχήματος λαξευμένη κατασκευή με σκαλοπάτια που οδηγούν στο εσωτερικό της και η οποία είναι γνωστή στους ντόπιους ως «**το μπάνιο της βασίλισσας**». Κατά πάσα πιθανότητα, δεδομένης της κοντινής σχέσης της κατασκευής με το επίπεδο της θάλασσας, λειτούργησε ως ιχθυοδεξαμενή.»

Καθώς, προχωρημένο απόγευμα πια, ανηφορίζουμε τις στροφές προς το Κάστρο, αγναντεύουμε για τελευταία φορά την αιχμηρή χερσόνησο των Φούρνων. Και έχουμε κάθε λόγο να αισθανόμαστε ευτυχείς, που η περιήγησή μας δεν περιορίστηκε μόνον στον μεσαιωνικό μας προορισμό αλλά, τελείως απρόσμενα, επεκτάθηκε και πολλούς αιώνες νωρίτερα, στο παλαιοχριστιανικό και αρχαίο παρελθόν του νησιού.

Ευχαριστίες

Θερμά ευχαριστούμε τον Αναπληρωτή Καθηγητή Κλασικής Αρχαιολογίας **Μανόλη Στεφανάκη** για την αποστολή του διαφωτιστικού επιστημονικού κειμένου για τους «Φούρνους» και επίσης την **Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Ρόδου** για τα στοιχεία των Μεσαιωνικών Κάστρων της Ρόδου.

Βιβλιογραφία

Εμμ. Κ. Παπαμανώλη. «Αναστήλωση και προβολή των ερειπωμένων Μεσαιωνικών Κάστρων της Δωδεκανήσου». «ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ», Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών Δωδεκανήσου, Αθήνα 1981.

(2) Μανόλης Ι. Στεφανάκης, Αναπληρωτής Καθηγητής Κλασικής Αρχαιολογίας και Νομισματικής. Διευθυντής ΠΜΣ «Αρχαιολογία της Ανατολικής Μεσογείου: Ελλάδα, Αίγυπτος, Εγγύς Ανατολή» Τμήμα Μεσογειακών Σπουδών- Πανεπιστήμιο Αιγαίου.

Tsimas

SEA FOOD DELICATESSEN

Θυμάμαι τον παππού μου να φωνάζει πάνω στην βάρκα του «*Σήμερα τα φέραμε τσίμα – τσίμα*». Αυτή η χαρακτηριστική έκφρασή του αργότερα έγινε η ονομασία της επιχείρησης «**ΤΣΙΜΑΣ ΘΑΛΑΣΣΙΝΑ DELICATESSEN**». Σ' αυτήν, την βάρκα του παππού, μεγάλωσα, έμαθα να αγαπώ την θάλασσα και απέκτησα όλες μου τις γνώσεις για τα ψάρια και πώς να τα διατηρούμε φρέσκα. Θέλοντας να μοιραστώ τις γνώσεις μου άνοιξα αρχικά ένα ψαράδικο. Η ποιότητα και η φρεσκάδα των ψαριών και των οστράκων, κέρδισαν την εμπιστοσύνη των πελατών. Στη συνέχεια, και λόγω της μεγάλης ζήτησης, άνοιξα ένα μικρό εργοστάσιο. Το «**ΤΣΙΜΑΣ ΘΑΛΑΣΣΙΝΑ DELICATESSEN**» που προσφέρει προσσκευασμένα θαλασσινά προϊόντα και εκλεκτά εδέσματα από το Αιγαίο Πέλαγος. Το εργοστάσιο είναι το κέντρο παραγωγής, επεξεργασίας, αποθήκευσης και αποστολής φρέσκων και κατεψυγμένων θαλασσινών. Εδώ διαλέγουμε και συσκευάζουμε τα προϊόντα μας υπεύθυνα και με σεβασμό στην ελληνική φύση και στο περιβάλλον, δημιουργώντας έτσι εξειδικευμένα εκλεκτά προϊόντα. Η εταιρία έχει λάβει από τον ΕΦΕΤ εξουσιοδοτημένους κωδικούς για παραγωγή φρέσκων και κατεψυγμένων προϊόντων. Όλα τα προϊόντα μας είναι επεξεργασμένα και συσκευασμένα σε κατάλληλα προσαρμοσμένο περιβάλλον. Έχουμε πιστοποίηση **ISO 22000** και **HACCP**.

Μοναδικός μας στόχος είναι να προσφέρουμε τους καρπούς της Ελληνικής θάλασσας στους καταναλωτές παγκοσμίως, κερδίζοντας έτσι την εμπιστοσύνη τους στα προϊόντα μας. Θέλουμε να γνωρίζουν ότι πέρα από την ποιότητα, βάλαμε όλη μας την δημιουργική έμπνευση, το πάθος και την γνώση εξασφαλίζοντας πως **κάθε προϊόν είναι ένα γευστικό ταξίδι**.

ΓΕΩΡΓΟΥΔΙΟΣ ΜΙΧΑΛΗΣ

Γ. Παπανδρέου 14 | 85100 | Ρόδος

Τηλ. 22410 20994

mgeorgoudios@gmail.com | <http://tsimas.com>